

tanımadıkları bir muhaddisten nakledilen rivayetlere o kadar güvenmiyordu. Ancak hadis öğrenmek için yapılan yolculukların zamanla çoğalması ve yaygınlaşması, bölgelere göre birbirinden farklı hadislerin rivayet edilmesini ortadan kaldırmış oldu.

Muhaddislerin, sözü edilen ilk devirlerde hadis tahsil ederken elde ettikleri rivayetleri bazan bu hadisleri öğrendikleri beldelere göre tasnif ederek meydana getirdikleri "Büldâniyye" türünden hadis mecmualarına, İbn Asâkir (ö. 571/1176) ve Ebû Tâhir es-Silefi'nin (ö. 576/1180) *eİ-Büldâniyye* adıyla tanınan kırk hadis mecmuaları (Brockelmann, *GAL*, I, 404, 450) ile Hasan b. Muhammed b. Muhammed el-Bekrî'nin (ö. 656/1258) hadis tahsili için gittiği beldelelerin kırk tanesinden derlediği, kırk tâbiînin kırk sahâbiden rivayet ettiği kırk hadisi ihtiva eden *Kitâbü'l-Büldâniyye*'si örnek olarak zikredilebilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Müslim, "Sayd", 12; Tirmizî, "Tahâret", 61, 81, 98; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*², XXIII, 326-328; *Keşfü'z-zunûn*, I, 54; Brockelmann, *GAL*, I, 404, 450; *Suppl.*, I, 610; M. Zâhid el-Kevserî, *en-Nüketü't-tarîfe*, Kahire 1365/1945, s. 3-4; M. Tayyib Okîç, *Bazı Hadis Meseleleri Üzerinde Tetkikler*, İstanbul 1959, s. 164; M. Accâc el-Hatîb, *es-Sünne kable't-tedvîn*, Kahire 1383/1963, s. 164 vd.; Subhî es-Sâlih, *Hadis İlimleri ve Hadis İstilahları* (trc. M. Yaşar Kandemir), Ankara 1973, s. 39-41; Talât Koçyiğit, *Hadis Tarihi*, Ankara 1977, s. 98.

ABDULLAH AYDINLI

BÜLEYTİ

(bk. BELATİ).

BÜNÂN b. MUHAMMED

(بنان بن محمد)

Ebü'l-Hasen Bünân b. Muhammed el-Hammâl (ö. 316/928)

Mısırlı zâhid ve sûfi.

Aslen Vâsıtlıdır. Bir süre Bağdat'ta hadis dersi aldıktan sonra gidip yerleştiği Mısır'da vefat etti. Kuşeyrî, dâima doğruluk üzere hareket eden, "emir bi'l-ma'rûf" ilkesini uygulayan Bünân'a Hammâl lakabının bir kadın tarafından verildiğini söyler. Bünân'ın azığını sırtına yüklenmiş bir halde hacca gitmekte olduğunu gören bu kadın ona, "Allah'a tevekkülün yok mu, yoksa sen hamâl mısın?" diye sormuş, bu olaydan sonra "hammâl" onun lakabı olmuştur.

Cüneyd-i Bağdâdî'nin sohbetine devam eden, İbrâhim el-Havvâs'la tanışan Bünân, meşhur sûfilerden Ebû Saîd el-Harrâz'ın (ö. 277/890) çağdaşı idi. Başta Sülemî olmak üzere bazı sûfi müellifler Bünân'ı Ebü'l-Hüseyn en-Nürî'nin üstadı olarak kabul ederler. Sülemî, Ebü'l-Hasan Bünân b. Muhammed ile aynı tarihte ve aynı yerde vefat eden Ebü'l-Hüseyn b. Bünân'ı Ebû Saîd el-Harrâz'ın müridi olarak gösterir (*Tabakât*, s. 389). Süyûtî bu ikisini aynı şahıs sayar. Câmî ise Mısırlı Bünân b. Abdullah adlı başka bir mutasavvıftan bahseder. Ancak Süyûtî'nin de belirttiği gibi muhtemelen bir tek Bünân vardır, o da Ebû Saîd el-Harrâz'ın mürididir.

Bünân rızkı teminat altında görmeyi, emirleri yerine getirmeyi, Hakk'a sarılıp iki cihandan yüz çevirmeyi sûfilerin en yüce hallerinden kabul eder. Ona göre sebepleri dikkate alma, sebeplerin sebebini (Allah'ı) dikkate almamaya yol açar; buna karşılık sebepleri hiçbir şekilde dikkate almamak da insanı bâtil işlere sevkeder. Bünân burada tevekkül ile tedbir fikrini bağdaştırmaya çalışmakta, sebeplerin ilâhlaştırılmasına da terk edilmesine de karşı çıkmaktadır.

Bünân'a göre hal*ine hâkim olan ve ya sevgisini gizleyen gerçek sevgi mer-tebesine ulaşmamıştır. Sevgilisi uğrun-da her türlü sıkıntıya katlanmayı göze almayan, başka kimselerin nimetlerden aldıkları zevk kadar sevgi yolunda çekilen ziyetlerden zevk almayan sevgiden bahsedemez. İnsan kulluğunu rabbine tahsis ederse o da inayetinı insana tahsis eder. Şu halde her şey insanın elindedir.

Bünân, bir rivayete göre hıristiyan vezir Humâreveyh'in at üstünde şehirde dolaşmasını İslâm esaslarına aykırı bulup onu bu davranıştan menettiği için, diğer bir rivayete göre ise İbn Tolun'a nasihatte bulunduğu için parçalanmak üzere arslanın önüne atılmış, ancak arslan ona dokunmamıştır.

Haramdan kaçır gibi riyadan kaçmayı öğütleyen Bünân kalbine gelen bir cezbenin tesiriyle yüzüstü yere düşmüş ve ruhunu teslim etmişti. Cenaze namazına kalabalık bir cemaat katılmış ve Kahire'nin Mukattam dağındaki Karâfe Kabristanı'na defnedilmiştir.

Tasavvuf tarihinde Hammâl lakabıyla meşhur olan iki sûfi daha vardır. Ebû Nuaym *Hilyetü'l-evliyâ*²'da Eyyüb el-Hammâl'den, Câmî de *Nefehatü'l-üns*'-

te İshak el-Hammâl adında bir sûfiden bahseder.

BİBLİYOGRAFYA :

Sülemî, *Tabakât*, s. 291-292, 389; Ebû Nuaym, *Hilye*, X, 324-325; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, VII, 100-102; Kuşeyrî, *er-Risâle*, s. 149; Herevî, *Tabakât*, s. 300, 396; İbnü'l-Cevzî, *Şifâtü's-Şafve*, II, 448; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*², XIV, 488-489; Safedî, *el-Vâfi*, X, 289-290; İbnü'l-Mülakkin, *Tabakâtü'l-evliyâ*², Beyrut 1406/1986, s. 122-124; İbn Tağrıberdî, *en-Nücümü'z-zâhire*, III, 220-221; Câmî, *Nefehat*, s. 158; Süyûtî, *Hüsnü'l-muhâdara*, I, 512-513; Münâvî, *el-Kevâkib*, II, 22-23.

İRFAN GÜNDÜZ

BÜNDÂR, Muhammed b. Beşşâr

(محمد بن بشار بندار)

Ebü Bekr Muhammed b. Beşşâr b. Osmân el-Abdî el-Basrî (ö. 252/866)

Basralı tanınmış muhaddis.

"Değerli şeyleri saklayan, çok hadis ezberleyen kimse" anlamında Bündâr lakabıyla tanınan Muhammed b. Beşşâr 167'de (783) Basra'da doğdu. Kur'an-ı Kerim'i ezberledikten sonra Basralı muhaddislerin rivayet ettiği bütün hadisleri öğrendi. Daha sonra hadis tahsili için seyahate çıkmak istediye de annesi razı olmadığı için memleketinden ayrılmadı. Bu arzusu ancak annesi vefat ettikten sonra gerçekleşti. Başta Mu'temir b. Süleyman, Abdurrahman b. Mehdî, Vekî b. Cerrâh, Ebû Dâvûd et-Tayâlisî, Yezid b. Hârûn olmak üzere zamanın en meşhur muhaddislerinde hadis okudu. Yirmi yıl Yahyâ b. Saîd el-Kattân'ın hadis meclislerine devam etti.

Yazılan hadisleri ezberleme geleneğini devam ettiren Bündâr henüz on sekiz yaşlarında iken ona müracaat edenlere hadis rivayet etmeye başladı. Basra'da çoğu aynı zamanda hocası olan tanınmış muhaddisler dururken orada hadis rivayet etmeyi şeyhlerine saygısızlık kabul ettiği için hadis öğrenmek üzere kendisine başvuranları şehir dışındaki hurmalığına götürür, onlara hurma ikram ettikten sonra hadis rivayet ederdi. Bündâr'dan rivayette bulunanlar arasında *Kütüb-i Sitte* müellifleriyle İbn Huzeyme, Ebû Hâtim er-Râzî, Ebû Zür'a er-Râzî, Bakî b. Mahled gibi tanınmış muhaddisleri saymak mümkündür. Altmış yedi yıl boyunca Basra'da ve Bağdat'ta hadis rivayet ettiği için ondan beş ayrı tabakaya mensup muhaddisler faydalanma imkânı bulmuşlardır.